

Samrådsredogörelse, Bilaga 5

Sammanställning och bemötande av inkomna synpunkter från samrådet dec 2018 – jan 2019.

UTBYGGD DEPÅ I HÖGDALEN

Titel: Samrådsredogörelse, Bilaga 5

Uppdragsledare: Catrine Söderström

Projektchef: Jörgen Niklasson

Bilder & illustrationer: WSP om inget annat anges.

Dokumentid: 5100-P51-12-00001

Diarienummer: FUT 2018-0340

Utgivningsdatum: Mars 2019

Tryck: [Klicka här för att ange text.](#)

Distributör: Region Stockholm, förvaltning för utbyggd tunnelbana

Box 225 50, 104 22 Stockholm. Tel: 08 737 25 00. E-post: nyatunnelbanan@sll.se

Innehållsförteckning

1	Inledning	4
2	Sammanställning av synpunkter	6
2.1	Statliga myndigheter	6
2.2	Kommuner, kommunala bolag och landstingsinstanser.....	6
2.3	Företag, fastighetsägare och andra särskilt berörda	9
2.4	Tillfrågade som avstår från att yttra sig i ärendet	12
2.5	Tillfrågade som inte besvarat frågan.....	14
2.6	Synpunkter från allmänheten	14
3	Sändlista	15

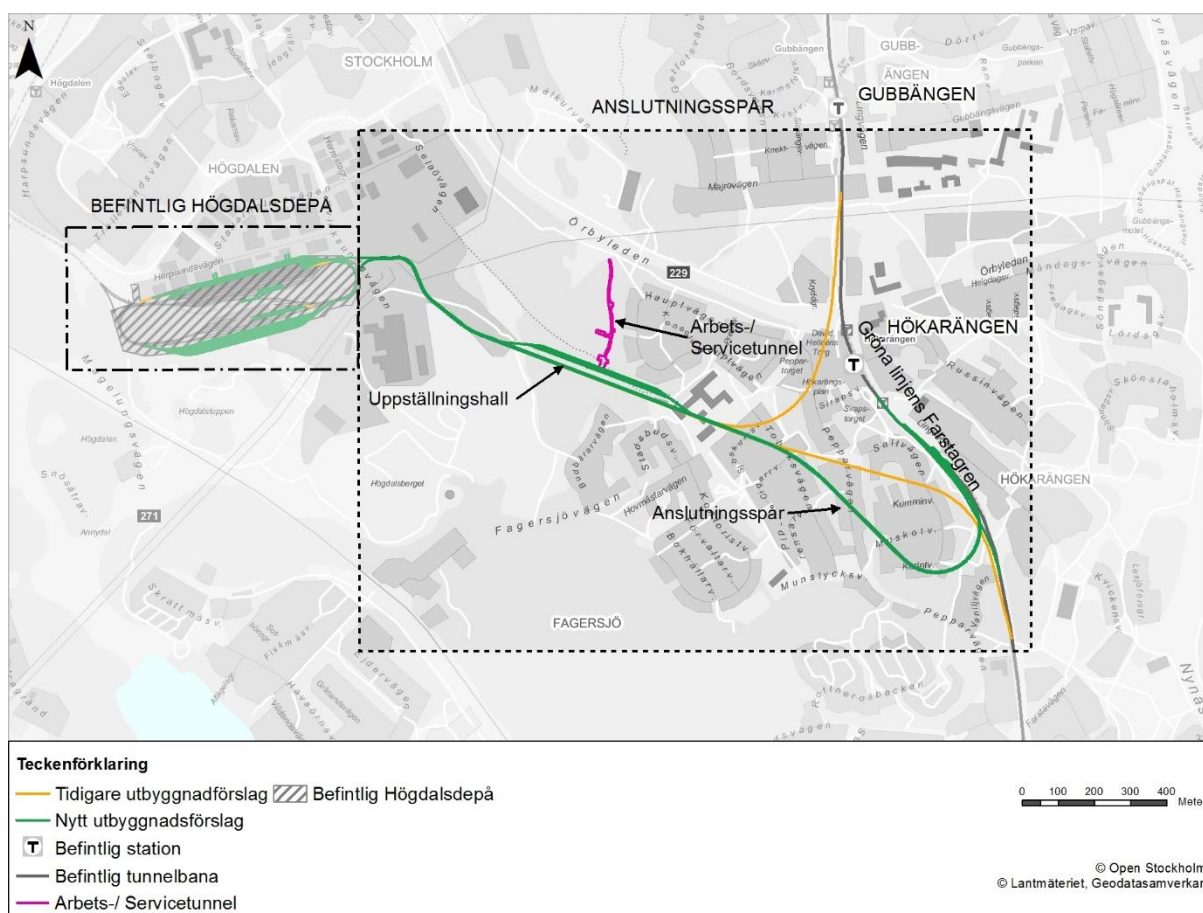
1 Inledning

Från och med 1 januari 2019 har Stockholms läns landsting bytt namn och heter nu Region Stockholm.

Från 17 december 2018 till 15 januari 2019 samrådde Region Stockholm kring en ny anslutning till Grön linjens Farstagren inom ramen för ett avgränsningssamråd, enligt 2 kap. 2 § lag om byggande av järnväg och 6 kap. 29-32 §§ miljöbalken. Samrådet omfattade ett nytt läge för spårtunnelns läge och anslutning till befintlig tunnelbana samt påverkan under byggtiden. Syftet med samrådet var att erhålla ett så omfattande och relevant beslutsunderlag som möjligt samt att ge allmänhet, organisationer och myndigheter möjlighet till insyn och påverkan.

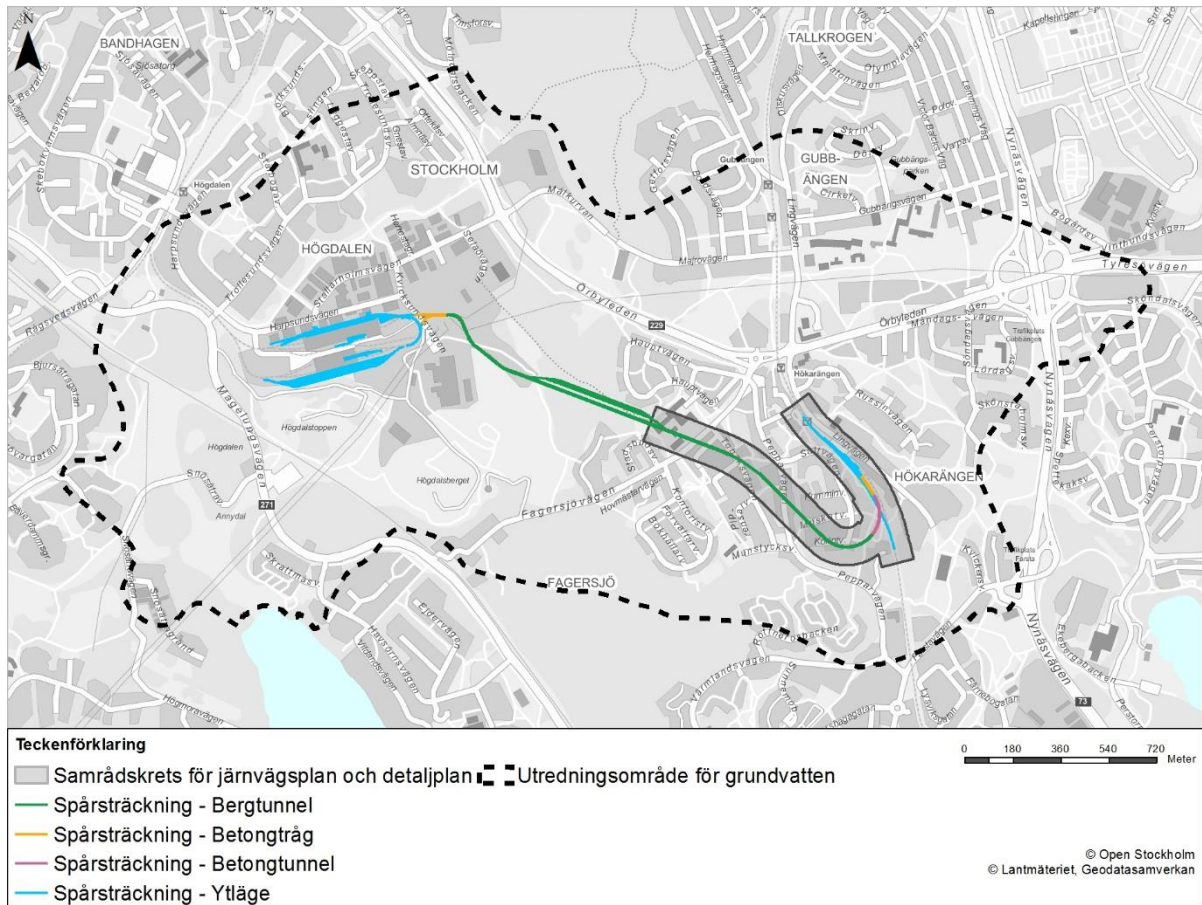
De inkomna synpunkterna är sammanställda och redovisade i referatform, under det sammanställda referatet har Region Stockholm kommenterat.

I Figur 1 nedan redovisas föregående och nuvarande utbyggnadsförslag, där gul linje redovisar tidigare anslutningar till Farstagrenen och grön linje redovisar nytt utbyggnadsförslag. Förändringar i utbyggnadsförslaget sker från uppställningshallen och österut varför samrådskretsen för järnvägsplanen har begränsats, se Figur 2. Samrådskretsen för tillstånd för vattenverksamhet har samma utbredning som under samrådet i augusti-september 2016 och omfattar ett större område, kallat utredningsområde, se figur 2.

Figur 1. Översikt av projektet med tidigare utbyggnadsförslag (gul) samt nytt utbyggnadsförslag (grön).

Inbjudan till samrådet skickades ut i god tid till kommuner, myndigheter, organisationer, boende och intressenter. Samrådsmaterialet bestod av en samrådshandling, PM buller och stomljud under bygg- och driftskede samt ritningar.

Figur 23. Samrådsrets för samråd kring ny anslutning till Farstagenen

2 Sammanställning av synpunkter

2.1 Statliga myndigheter

Svenska Kraftnät

Svenska kraftnät har tagit del av handlingarna för rubricerat ärende och har följande synpunkter:

Inom det aktuella planområdet som avser det ändrade läget för anslutningen till Farstagrenen har Svenska kraftnät inga befintliga eller planerade anläggningar. Andra delar av projektet berör däremot såväl befintliga 220 kV-ledningar samt utbyggnadsprojekt för stamnätet. Svenska kraftnät vill hänvisa till de yttranden som lämnats i dessa ärenden och ser där fram emot fortsatt god dialog och samarbete.

Kommentar: Region Stockholm kommer att ha fortsatt god dialog om anläggningens utformning och byggande. Överenskomna lösningar under arbetsmöten arbetas in i handlingarna.

2.2 Kommuner, kommunala bolag och landstingsinstanser

Stockholms stad

Stadsledningskontoret, Exploateringskontoret, Stadsbyggnadskontoret, Kulturförvaltningen/Stadsmuseet, Utbildningsförvaltningen, Miljöförvaltningen, Trafikkontoret, Farsta stadsdelsförvaltning

Ovan kontor och förvaltningar inom Stockholms stad är positiva till föreslagen anslutning till Farstagrenen. Staden deltar aktivt i arbetet med utbyggnad av tunnelbanan och anser att utbyggnaden är mycket viktig för såväl staden som regionen. SLL har genomfört kontinuerliga samråd med kontoren genom att hålla arbetsmöten där representanter från kontoren deltar. Där har kontoren kontinuerligt lämnat synpunkter under projektets gång.

Övergripande synpunkter

Kontoren bedömer att det föreslagna området för en ny anslutning i jämförelse med tidigare förslag är mer komplicerat, bland annat med avseende på att det finns fler boende i närområdet samt att värdefull naturmiljö berörs som innehåller flera ekosystemtjänster. Kontoren anser även att samrådskretsen bör omfatta berörda inom 55 meters gräns för järnvägsplanens tillfälliga markanspråk. Boende i fastigheten Blå Jungfrun 1 vid Pepparvägen ingår inte i den av SLL rekommenderade samrådskretsen, men kommer beröras av transporter på föreslagen transportväg under byggskedet.

Kommentar: Region Stockholm kommer att temporärt behöva ta vissa områden i anspråk under byggtiden. Dessa ytor kommer att återställas efter byggtiden. Samrådet har skett gemensamt för järnvägsplan och tillstånd. Utredningsområdet för tillstånd innefattar ett betydligt större område än järnvägsplanens samrådskrets. Det innebär att även berörda utanför 55 meters gränsen från permanenta markanspråket i järnvägsplanen, fått inbjudan till samrådet.

Fastigheten Blå Jungfrun 1 finns med i samrådets fastighetsförteckning på flik 6, ”Fastigheter utanför planområdet”, och ingår i samrådskretsen.

Kontoren menar även att ett omfattande utredningsarbete kvarstår för att kunna konsekvensbedöma den föreslagna lösningen. En planering för minsta intrång och olägenhet innebär enligt kontoren att projektets markbehov och alternativa lösningar för järnvägsplanen (permanenta och tillfälliga markanspråk) behöver studeras vidare i samarbete med staden. Särskild hänsyn bör visas liksom återställningsåtgärder och beaktande av eventuella kompensationsåtgärder. Kontoren har sammanställt synpunkter i en bilaga om avgränsningar för miljökonsekvensbeskrivningarna för järnvägsplan samt tillståndsansökan.

Kommentar: Region Stockholm kommer att ha avstämningsmöten med Stockholms stad under projektets gång och stämma av de synpunkter som Staden har på projektet.

Driftskede

Stadens ståndpunkt är att avstånd på tre meter mellan tunnelbanans skyddszon och marknivån alltid ska eftersträvas. Detta för att staden ska kunna göra mindre anläggningsarbeten, utan att göra intrång i tunnelbanans skyddszon. Staden kan dock tillåta vissa avsteg från detta om starka skäl finns.

Bestämmelse JS2 saknas på plankartan för permanent markanspråk. Likaså bestämmelsen om skyddsåtgärder och försiktighetsmått, kontoren anser att plankartan ska kompletteras med dessa.

Volym och fotavtryck för teknikhus behöver illustreras på plankartan. Bestämmelsen JS3 bör utgå. Angöring till teknikhuset säkerställs via avtal med staden.

Kommentar: Fotavtryck för teknikhuset kommer illustreras på plankartan. Fortsatta diskussioner gällande avtal och bestämmelser sker med Stockholms Stad.

Genomförandeskede

Vidare anser kontoren att det är viktigt att ett genomförandeavtal tas fram mellan staden och delprojekt Depå under våren för att reglera gemensamma frågor inför genomförandet.

Kontoren förutsätter att adekvata uppdaterade underlag gällande påverkan på kulturhistoriskt värdefulla byggnader och miljöer tas fram för den nya föreslagna ändrade spårsträckningen.

Den nya tunneln kommer att gå under Hökarängsskolan. Kontoren önskar att SLL lämnar tydlig information till skolan i god tid om planerade byggarbeten som kan innebära störningar i form av till exempel stomljud. Där möjlighet finns ska åtgärder vidtas som kan mildra dessa störningar. Skolan har ett antal elevgrupper som är extra känsliga för yttre störningar. Om störningarna blir så omfattande att verksamheten inte kan hantera dem på ett rimligt sätt behöver evakuering av berörda delar av verksamheten ske genom projektets försorg.

Genomförandet kan innebära bullernivåer som medför att boende behöver erbjudas lokaler för tillfällig vistelse. Detta anser kontoren tydligt ska framgå i samrådshandlingen.

Kontoren vill lyfta att området för tillfälligt markanspråk rymmer höga natur- och rekreationsvärden som bedöms mycket svåra att återställa.

Kontoren önskar att utbredningen av arbets- och etableringsområdet ses över samt förtydligas med bland annat vilka tider dessa ytor krävs och hur de ska användas. En trädinventering behöver utföras och värdefulla träd skyddas innan arbetsområdet etableras. Markanspråken önskar kontoren reglera med nyttjanderättsavtal på samma sätt som är beslutat att göra i övriga delprojekt av tunnelbaneutbyggnaden inom Stockholms stad.

Beroende på verksamhetens intrång i allmänna intressen kan tillstånd komma att förenas med särskilda åtgärder för kompensation enligt 16 kap 9§ miljöbalken. Eventuella kompensationsåtgärder bör regleras i genomförandeavtal.

Inför kommande miljöprövning och genomförande av järnvägsplanen anser kontoren att planeringen bör utgå från tidigare domar för tunnelbanans utbyggnad.

För att minimera intrång och olägenheter i samband med in- och uttransporter, bland annat när bergmassor tas ut vid tunneldrivning, anser kontoren att huvuddelen av detta arbete bör ske via planerad arbetstunnel vid Örbyleden. Omfattningen av volym bergmassor som avses tas ut vid föreslagna anslutningsplats bör redovisas.

Alternativa transportvägar bör prövas och redovisas i det fortsatta arbetet. Vidare vill kontoren påtala att omgivande gatunät är BK2-klassat och om det planeras tyngre transporter blir det en dispensfråga.

Flera parkvägar mellan Hökarängen och Farsta stängs av och tillsammans med den avstängda gångtunneln kommer det att påverka tillgängligheten för de boende i närområdet under en lång tid. Kontoren önskar en konsekvensbedömning för vad detta innebär för gång- och cykeltrafiken. Säkra skolvägar behöver tryggas under byggtiden. Kontoren hänvisar till trafikkontorets dokument "Säkra skolvägar" som stöd i det fortsatta arbetet.

Staden har pågående projekt i det aktuella området. Bedömningen är, i dagsläget, att projekten inte berörs av tunnelbanautbyggnaden. Dock bör löpande avstämning göras med staden innan byggstart för att kontrollera projektets utveckling.

Kommentar: Region Stockholm har återkommande samrådsmöten med Stockholms stad där frågorna ovan diskuteras. Arbetet med att ta fram genomförandeavtal har påbörjats. Framtagande av underlag angående omgivningspåverkan under byggtiden pågår och diskussioner med Stockholms Stad sker parallellt.

Storstockholms Brandförsvär (SSBF)

SSBF har tagit del av rubricerat samråd och har följande synpunkter och önskemål:

- SSBF önskar att det klargörs hur utrymning ska ske längs hela sträckan samt hur möjligheterna för angrepp för räddningstjänsten ser ut.
- Underlag med avseende på risk eller säkerhet tillhandahålls ej inom ramen för aktuellt samråd varför inte SSBF har getts möjlighet att ge synpunkter på de val som projektet gjort eller står inför med avseende på risk och säkerhet. SSBF anser att det är viktigt att val och inriktningar med avseende på hantering av olycksrisker och möjlighet till räddningsinsats redovisas på ett tydligt och enkelt sätt.
- SSBF har yttrat sig i tidigare samråd och då identifierat samma riskkällor som SLL har bedömt kunna påverka risknivån inom planområdet (se punktlista nedan, red anm). Stockholm Gas hanterar farliga kemikalier i en sådan mängd att den omfattas av Seveso-lagstiftningen, detta innebär att det finns risk för allvarliga kemikalieolyckor vid verksamheten och det är därför viktigt att verksamheten beaktas vid fysisk planering.
  - Farligt godsled – Örbyleden
  - Farlig verksamhet/Seveso-verksamhet – Stockholm Gas AB
  - Suicidrisk och spårsprung
- I tidigare samrådsmaterial nämns att en eventuell explosion på Örbyleden eller Stockholm Gas kan leda till driftstörningar i anläggningen. SSBF har ej fått ta del av

utredningen kring riskerna med en explosion i närområdet och kan fortsatt inte ta ställning till om det finns behov av skyddsåtgärder eller ej.

- SSBF önskar vara delaktiga i fortsatt projektering av anläggningen med avseende på möjligheten till räddningsinsats.

Kommentar: Beträffande säkerhetsfrågorna pågår ett fortlöpande samråd med räddningstjänsten. Det gäller t.ex. säkerhetskoncept, utrymning, insatsvägar och hantering av brand- och släckvatten. De olycksrisker som har identifierats kommer att hanteras i den fortsatta projekteringen. Region Stockholm avser att ha ett fortsatt samråd med räddningstjänsten genom hela processen till färdigställandet av anläggningen.

2.3 Företag, fastighetsägare och andra särskilt berörda

Stockholm Exergi

AB Stockholm Exergi anför att det inom planområdet finns befintliga fjärrvärme- och eller fjärrkyla-ledningar. För att kunna planera eventuella ledningsomläggningar och nya ledningsdragningar samt säkra befintlig drift med så få störningar som möjligt efterfrågas tidig information och samrådsmöten. Åtgärder i Stockholm Exergis distributionsanläggningar utförs av Stockholm Exergi och bekostas av byggherre enligt gällande avtal. Viktigt att ett genomförandeavtal tecknas snarast möjligt. I övrigt har Stockholm Exergi inget att erinra förslaget.

Kommentar: Region Stockholm avser att i den fortsatta projekteringen ha en nära dialog med Stockholm Exergi AB så att arbete kan fortskrida säkert och med så få störningar som möjligt.

Ellevio

Ellevio har tagit del av rubricerat ärende och påpekar att det finns ett större ledningsstråk (11kV) som löper i nord-sydlig riktning i gång- och cykelvägens läge inom planområdets tillfälliga markanspråk. Ledningarna försörjer stora delar av närområdena i Hökarängen samt Gubbängen och utgör även en länk till ytterligare områden. Det är viktigt att ledningarna beaktas i samband med planens projekterings- och utförandefas. Ledningarna måste vara tillgängliga för akuta drift- och underhållsåtgärder och får därmed inte blockeras av upplag, massor eller liknande.

Eventuella åtgärder i Ellevios befintliga anläggningar för den permanenta järnvägsanläggningen utförs efter beställning till Ellevio och bekostas av beställare.

Kommentar: Region Stockholm arbetar aktivt för att, i dialog med berörda parter som är ansvariga för den här typen av infrastruktur, finna en för alla parter acceptabel lösning. I projektet ingår att samråda med berörda ledningsägare. I de fallen att ledningar behöver flyttas tecknas särskilda överenskommelser om detta.

Bostadsrättsföreningen Pepparkvarnen

Styrelsen i Brf Pepparkvarnen har tagit del av rubricerat samråd och har inkommit med skrivelse. De förklarar att de vill ha information i god tid om det av någon anledning blir arbete på obekvämt tid som stör boende. Styrelsen utgår ifrån att regler kring bullrigt arbete i närhet av bostäder följs och ser fram emot ett bra samarbete.

Kommentar: Byggskedet kommer att planeras så att störningar minimeras. I planeringen av byggandet är inriktningen att finna metoder som begränsar störningarna där byggnation kommer att pågå. Boende och verksamma i området kommer kontinuerligt att informeras. Region Stockholm har tagit fram en åtgärdsplan för buller och stomljud under byggtiden, som kommer att följas.

Bostadsrättsföreningen Bronskatten

Styrelsen i Brf Bronskatten har tagit del av underlaget och avser att följa processen vidare, speciellt med tanke på de omfattande sprängningsarbetena som skall utföras. Styrelsen ser positivt på placeringen av arbetstunneln med en infart via Örbyleden. Det är viktigt att buller och andra störningar minimeras under arbetet samt att all risk för negativ påverkan på föreningens fastighet undviks. I och med att både grönytor och promenadstråk i Hökarängen minskas med denna utbyggnad vill föreningen säkerställa att kvalitativa grönytor bevaras och vill därmed se att Fagersjöskogen blir ett naturreservat.

Kommentar: Byggskedet kommer att planeras så att störningar minimeras. I planeringen av byggandet är inriktningen att finna metoder som begränsar störningarna där byggnation kommer att pågå. Boende och verksamma i området kommer kontinuerligt att informeras. Region Stockholm har tagit fram en åtgärdsplan för buller och stomljud under byggtiden, som kommer att följas.

Beslut om naturreservat hanteras av Stockholms stad eller Länsstyrelsen.

Bostadsrättsföreningarna Högdalstorget 1 och 2

Föreningarna har tagit del av underlaget och är oroliga för den framtida bullersituationen. Föreningarna menar att SL i detta skede bör utreda framtida bullernivåer och införa åtgärder för att minska buller. Föreningarna menar att det idag bullrar rejält från tågen då det finns en växel precis utanför husen. Eftersom turtätheten kommer att öka, både senare och tidigare klockslag på dygnet, anser föreningen att det bör planeras för lämpliga bullerdämpande åtgärder.

Kommentar: Brf Högdalstorget kommer inte att beröras av den föreslagna anslutningen mot Farstagenen som tagits upp i detta samråd. Växlar och spår som finns i direkt anslutning till Brf Högdalstorget 1 och 2 kommer inte att påverkas alls av projektet Utbyggd depå i Högdalen.

Farstafamiljen

Farstafamiljen har tagit del av underlaget och avser att följa processen vidare, särskilt med avseende på de omfattande sprängningsarbetena som ska utföras. Farstafamiljen ställer sig positiva till placeringen av arbetstunneln och dess infart från Örbyleden. Det är viktigt att störningar som till exempel buller minimeras under arbetet. Farstafamiljen anser fortfarande att depåprojektet borde ha placerats på ett alternativt ställe eftersom det är väldigt trångt i Hökarängen och påverkan på boende, ytermiljö och verksamheter blir stor. Som kompensation för minskade grönytor och promenadstråk samt förlust av höga naturvärden i Hökarängen, anser Farstafamiljen att Fagersjöskogen bör skyddas genom att bli ett naturreservat samt att området med Högdalstopparna och Fagerängsparken rustas upp och bevaras som ett fritidsområde. Utformningen av den nya anslutningen för tunnelbanan bör få en konstnärlig utformning som kan ge ett mervärde för Hökarängen.

Kommentar: I planeringen av byggskedet är inriktningen att finna metoder som begränsar störningarna där byggnation kommer att pågå. Projektet kommer därför att ha en fortsatt dialog och kommunikation med boende och verksamma kring

Högdalen. Region Stockholm har tagit fram en åtgärdsplan för buller och stomljud under byggtiden, som kommer att följas.

När det gäller önskan om att göra Fagersjöskogen till naturreservat är Stockholm stad eller länsstyrelsen som kan inrätta nya naturreservat. När det gäller upprustning av Högdalstopparna samt Fagerängsparken kommer Region Stockholm att återställa de ytor som tillfälligt tas i anspråk under byggtiden i en fortsatt dialog med Stockholms stad.

Familjebostäder AB

AB Familjebostäder har fastigheter som ligger i nära anslutning till tunneln som går till Högdalsdepån. AB Familjebostäder önskar lyfta de olägenheter som kan tänkas drabba hyresgäster under produktionstid samt de risker som kan hänföras till närliggande hus. Det är väsentligt att SLL tar fram planer gällande trygghet och säkerhet för boende och de fastigheter som berörs. (AB Familjebostäder har listat 8 fastigheter som är nära angränsande och som kan bli berörda av projektet, *reds anm.*) Fastigheterna Spisbrödet 1 och 2 ligger närmast tunneln, om säkerhetsavståndet är satt till 10 meter i varje riktning från tunneln kan detta innebära konsekvenser med avseende på framtida möjlighet för borrning av fjärrvärme.

AB Familjebostäder bedömer att det kan finnas risk för skador i de listade byggnaderna på grund av markvibrationer från sprängning. Boende riskerar att störas av komfortstörningar i form av stomljud från sprängning och borrning. Samtliga byggnader är delvis grundlagda på berg, vilket kan förstärka stomljuden i husen via fortplantning i berget. Vidare påpekas att arbetet även kan påverka grundvattennivån, vilket i sin tur kan leda till sättningar i ovanliggande jordlager. Sättningar kan medföra att närliggande hus sjunker med följdskador i bärande konstruktioner. Främst utgörs risk för hus som är grundlagda i sluttningar med souterräng och källarplan, vilket förekommer i de byggnader som AB Familjebostäder har listat.

Då det förekommer förhöjda halter av radongas i marken där några av de berörda byggnaderna står, har AB Familjebostäder utfört diverse tätningsåtgärder och radonmätning fortlöper under 2019. AB Familjebostäder menar att markvibrationer från arbetet skulle kunna påverka förhållandena negativt, både i marken och utförda tätningar i husgrunderna.

AB Familjebostäder påpekar att det är viktigt att säkerställa störningsnivån i form av ljud och vibrationer så att riktvärden inte överstiger de gränsvärden som Miljö- och hälsoskyddsmyndigheten anger. Vidare påpekas att det är avgörande för ett framgångsrikt projekt att information till berörda hyresgäster sker kontinuerligt och inför varje större störning.

AB Familjebostäder önskar förtydliganden kring hur planer och hantering ser ut gällande omgivningspåverkan, specifikt för fastigheter på Pepparvägen och Saltvägen i Hökarängen.

- Genomförs proaktiva riskanalyser?
- Ansvarar ni för eventuella skadeuppkomster under produktionstiden?
- Syneförrättning (för- och efterbesiktning)?
- Vibrationsmätning på hus under period för sprängning?
- Hur ser det ut med förutsättningarna för AB Familjebostäder att kunna borra för bergvärme till fastigheterna Spisbrödet 1 och 2? Om möjligheten försvinner, hur regleras det?
- Gör SLL beräkningar av ljudnivåer innan arbete börjar?
- Hur ska tunneln ventileras, ska det finnas avluftningstorn och var kommer dessa i så fall upp?
- Hur ser den geotekniska utredningen ut, mark/bergbeskaffenhet?

- Hur stor utsträckning sker sprängning och borrarng?
- Hur hanteras frågan om det visar sig att halter av radon skulle vara högre i aktuella byggnader till följd av tunnelarbetet?
- Hur länge pågår arbete omkring aktuella fastigheter som kan vara störande för boende?

Kommentar: En riskanalys med avseende på sprängningsarbeten kommer att tas fram. I riskanalyserna ansätts vibrationsvärden, som kommer att styra sprängningarna. För- och efterbesiktningar utförs inom ett besiktningsområde som styrs av svensk standard. Vibrationsmätningar kommer att utföras under byggtiden. Exakt var mätare sätts upp är inte beslutat än. Om eventuella skador uppkommer till följd av sprängningar eller annan verksamhet kommer detta att ersättas.

När det gäller bergvärme kommer borrarng inte att tillåtas inom den framtida skyddszonen för anläggningen.

När det gäller markarbeten kommer schaktning i jord att utföras nära tunnelmynningarna. Anläggningar i berg sprängs ut, enligt metoden borrarng och sprängning. Region Stockholm har tagit fram en åtgärdsplan för buller och stomljud under byggtiden, som kommer att följas. I samrådsunderlaget ingår det en redovisning av beräkningar av buller- och stomljuds nivåer. Exakt hur lång tid störningar kommer att pågå är inte möjligt att redovisa i detalj i dagsläget.

Ventilation under byggtiden kommer att göras från tunnelmynningar. Ventilation under drifttiden kommer att utföras till planerad servicetunnel.

När det gäller geoteknisk utredning pågår denna, liksom utredning av grundvattenförhållanden och bergförhållanden. Utredningarna kommer att redovisas i ansökan om vattenverksamhet till mark- och miljödomstolen.

Region Stockholm ser inte någon risk att radonhalter i befintliga byggnader skulle förändras till följd av planerade arbeten.

2.4 Tillfrågade som avstår från att yttra sig i ärendet

Folkhälsomyndigheten

Folkhälsomyndigheten har beretts tillfälle att inkomma med synpunkter, men eftersom myndigheten är en nationell myndighet och ej utgör instans för samråd gällande regionala eller lokala planfrågor lämnas därför remissen utan åtgärd.

Försvarsmakten

Försvarsmakten har inget att erinra i rubricerat ärende.

Havs- och vattenmyndigheten

Havs- och vattenmyndigheten har tagit del av samrådsunderlaget i rubricerat ärende. Myndigheten avstår från att lämna synpunkter på underlaget. Det innebär inte att myndigheten tagit ställning i sakfrågan eller till handlingarna i ärendet.

Kemikalieinspektionen

Kemikalieinspektionen avstår från att svara på remissen.

Luftfartsverket

Luftfartsverket har i egenskap av sakägare för CNS-utrustning (Communication, Navigation, Surveillance) inget att erinra mot järnvägsplanen eller tillståndsansökan. Detta yttrande gäller på utfärdandedatum. LFV förbehåller sig rätten att revidera yttrandet vid ny prövning om regelverk gällande störningar på CNS-utrustning förändras, eller om ny CNS-utrustning etableras i hindrets närhet.

Länsstyrelsen Stockholms län

Länsstyrelsen lämnar inga formella synpunkter men har skickat med frågor för det fortsatta arbetet.

Länsstyrelsen Västmanlands län

Länsstyrelsen i Västmanlands län, som är vattenmyndighet för Norra Östersjöns vattendistrikt, avstår från att yttra sig. Hänvisar istället till Länsstyrelsen i Stockholms län som är den myndighet som ansvarar för att granska att miljö kvalitetsnormer för vatten beaktas i planarbetet samt att yttra sig i aktuellt ärende.

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap

MSB avstår från att yttra sig i samrådet.

Norrvatten

Norrvatten har mottagit inbjudan till samråd för rubricerat ärende och har inga synpunkter på förslaget.

Sjöfartsverket

Sjöfartsverket har tagit del av rubricerat samråd. Då anslutning till Farstagen inte berör område för sjötrafik avstår Sjöfartsverket från att lämna yttrande.

SMHI

SMHI har tagit del av rubricerade remisshandlingar och har inga synpunkter i ärendet.

Stockholms stad - Lantmäterimyndigheten (KLM)

KLM har tagit del av rubricerat samråd och har inget ytterligare att tillägga i samrådsskedet utan inväntar granskningshandlingen.

Stockholms stad - Skönhetsrådet

Skönhetsrådet har beslutat att inte erinra mot förslag till den nya anslutningen till Gröna linjens Farstagen. Skönhetsrådet har yttrat sig i tidigare samråd i frågan och då avvisat en lösning som skulle innebära att delar av Gubbängsfältet togs i anspråk.

Statens Fastighetsverk

SFV avstår från att lämna synpunkter då SFV inte förvaltar några fastigheter som blir berörda av planförslaget.

Statens Geologiska Undersökning (SGU)

SGU avstår från att yttra sig i ärendet och hänvisar till checklista för planering av infrastrukturprojekt.

Trafikförvaltningen, Region Stockholm

Trafikförvaltningen har i formellt yttrande meddelat att man inte avser att inkomma med synpunkter i samband med aktuellt samråd. Förvaltningarna har haft en kontinuerlig samverkan för att realisera utbyggnaden av tunnelbanan.

Trafikverket

Trafikverket har inget att erinra mot järnvägsplanen under förutsättning att ombyggnationen inte påverkar järnvägen Nynäshamnsbanan.

Vattenfall Eldistribution AB

Vattenfall har ingen elnätanläggning inom berört område och har därmed inget att erinra i detta ärende.

2.5 Tillfrågade som inte besvarat frågan

Omkring hundra av de organisationer och myndigheter som fått materialet avstod från att svara.

2.6 Synpunkter från allmänheten

En enskild inkom med synpunkt på samrådet som hölls 2016 där den enskilde då föreslog en anslutning från depån till norrgående trafikspår söder om Hökarängens station. (Vilket är den lösning som nu samråtts om, *reds anm.*) Den enskilde undrar varför denna anslutningspunkt inte utretts tidigare och är nu bekymrad över förseningen av projektet och de ökade kostnader detta bidragit till. I övrigt är den enskilde nöjd med nuvarande förslag i samrådsunderlaget.

Kommentar: Region Stockholm har utrett ett flertal olika alternativ. De olika alternativen behöver ta hänsyn till bland annat trafik (funktion), miljö, kostnad och tidsplan. Region Stockholm har också tagit intryck av samrådssynpunkter från både intressenter, kommun och närboende.

En enskild har synpunkter på avsaknad av bullerskärmar i förslaget. Den enskilde ber Region Stockholm att ta bullerdämpande skärmar i beaktning. Den enskilde menar att markförhållanden förändrats efter att hus har byggts i närhet av spårområdet och att ljudnivåer idag upplevs som högre på grund av det. Den enskilde befarar att det finns risk att störningar blir större och att buller kan studsa i och med den nya anslutningen till Farstagrenen. Den enskilde hänvisar till underlagsrapport "PM Stomljud och buller i driftskedet" och menar att de åtgärder som presenteras (fasadisolering eller flytt av balkonger) för att klara riktvärden ej är ekonomiskt rimliga för de äldre fastigheter som finns i området. Den enskilde undrar även om riktlinjer för buller kommer kunna hållas, speciellt morgon och kväll.

Kommentar: Region Stockholm utreder bulleråtgärder i driftskedet. Eventuella skyddsåtgärder kommer presenteras i planbeskrivningen samt plankartorna i granskningskedet.

En enskild meddelar att det nya förslaget är mycket bättre, främst för de boende på Kryddgränd som slipper bli besvärade av oväsen, damm, insyn och försämrade möjligheter att sälja på grund av prisras. Den enskilde belyser att det är positivt med en tunnel istället för två då detta drabbar färre antal personer. Den enskilde menar även att den skog med gamla ekar som nu kommer att bevaras är positivt för människor och natur.

Kommentar: Region Stockholm tackar för inkommen synpunkt.

3 Sändlista

Fastighetsägare m fl enligt fastighetsförteckning

Se fastighetsförteckningen.

Myndigheter, organisationer, intressenter

AB Stockholms Spårvägar

Arbetsmiljöverket

Arriva Sverige AB

Barnombudsmannen

Bergsstaten

Bilister, Motorförarnas Riksförbund

Bombardier Transportation Sweden AB

Boverket

Brännkyrka Hembygdsförening

Byggvesta

CityNet

Colt Technology Services AB

Cykelfrämjandet

DHR Stockholms läns distrikt

Eon elnät

Ellevio

Elsäkerhetsverket

Energimyndigheten

Eon Värme

Farsta Tennisklubb

Fastighetsägarna Stockholm

Fjärrvärmebyrån FVB

Folkhälsomyndigheten

Fortifikationsverket

Fortum

Fortum Distribution

Fortum Värme

Fotgängarnas förening, FOT

Friluftsförbundet Rikskansliet

Friluftsförbundet Stockholm (lokalavdelning)

Fältbiologerna Rikskansliet

Fältbiologerna Stockholm-Uppland-Gotland

Företagarna (Huvudkontor)

Företagarna Stockholms Stad

Försvarmakten

Gubbängens Fritidsträdgårdar

Handikappföreningarnas samarbetsorgan (HSO) i Stockholms län

Havs- och vattenmyndigheten

Hyresgästföreningen region Stockholm

Högdalsgruppen
IP-only
Kammarkollegiet
Kemikalieinspektionen
Keolis Sverige AB
Kollektivtrafikant Stockholm
Konsumentföreningen Stockholm
Lantmäterimyndigheten i Stockholms kommun
LRF:s samrådsgrupp
Luftfartsverket
Länsstyrelsen i Stockholms län
MTR Stockholm AB
Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB)
Naturskyddsföreningen (remitter)
Naturskyddsföreningen Stockholms län
Naturskyddsföreningen Stockholmskretsen
Naturskyddsföreningen Söderort
Naturvårdsverket
Norrenergi
Norrvatten
NTF, Nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande
Pensionärernas Riksorganisation, PRO Stockholms län
Polisen Stockholm
Post- och telestyrelsen
Posten Sverige AB
Riksantikvarieämbetet
Riksförbundet Pensionärgemenskap, Distriktet Stockholm-Gotland
Rikspolisstyrelsen
Samfundet S:t Erik
SISAB
SJ
Sjöfartsverket
Skanova
Skanova Nätplanering Stockholm
Skönhetsrådet
SLL, Centrum för arbets- och miljömedicin
SLL, Tillväxt- och regionplaneförvaltningen
SLL, Trafikförvaltningen
SMHI
Statens Fastighetsverk
Statens geotekniska institut
STF
Stockholm Business region
Stockholm Exergi
Stockholm Gas AB
Stockholm parkering
Stockholm Vatten AB

Stockholms Herpetologiska Förening
Stockholms läns landsting
Stockholms läns museum
Stockholms Naturskyddsförening
Stockholms ornitologiska förening (StOF)
Stockholms Spårvagnar AB
Stockholms stad, Kommunstyrelsen
Stockholmståg
Stokab
Storstockholms brandförsvaret
Strålsäkerhetsmyndigheten
SUEZ (fd SITA)
Svensk handel
Svensk kollektivtrafik
Svenska Fotbollsförbundet
Svenska Kommunal Pensionärers förbund, SKPF
Svenska Kraftnät
Svenska kyrkan
Svenska spårvägssällskapet
Svenskt Näringsliv
Sveriges geologiska undersökning (SGU)
Sveriges hembygdsförbund
Sveriges Ornitologiska Förening
Sveriges Pensionärers Riksförbund, SPRF Stockholmsdistriktet
Sveriges Pensionärsförbund, SPF Stockholmsdistriktet
Synskadades Riksförbund, SRF Stockholms och Gotlands län
TDC
Tele2
Telenor
TeliaSonera AB
Tillväxtverket
Trafikverket
Transportstyrelsen
Vardaga-Äldreboende för dementa
Vattenfall Eldistribution AB
Vattenmyndigheten Norra Östersjöns vattendistrikt
Veolia
Vi resenärer
Yimby

Vårt uppdrag är att genomföra tunnelbanans utbyggnad och övriga åtgärder inom ramen för 2013 års Stockholmsförhandling. Det innebär planering, projektering och byggnation av ny tunnelbana och nya stationer på fyra olika sträckor. I vårt uppdrag ingår också planering och projektering av nya fordonsdepåer samt upphandling av signalsystem och vagnar.